

Kaupungin kansainvälistymisstrategia, toimeenpano ja seuranta

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	1
1.1 Projektin lähtökohta ja tavoitteet	1
1.2 Arvioinnin aikataulu ja resurssit	1
1.3 Arvioinnin kohdentaminen sekä käytetty aineisto ja menetelmät	1
2 Kansainvälistymisstrategian valmistelu ja sisältö	2
3 Kansainvälistyminen kaupungin ja hallintokuntien strategioissa ja suunnitelmissa	3
4 Kansainvälistymisstrategian toteuttaminen	4
4.1. Vastuut, keskushallinnon ja hallintokuntien rooli	4
4.2. Aikataulut ja toimeenpano	5
4.3. Seuranta	6
5 Turun väestön kansainvälistyminen	6
5.1 Maahanmuuttajien kotouttaminen	6
5.2 Ulkomaalaisväestön tarvitsemat palvelut	8
6 Yritysten tarpeiden huomioiminen	8
7 Brysselin Eurooppa-toimisto kansainvälistymisstrategian toteuttamisessa	9
8 Yhteenveto ja suositukset	10

1 Johdanto

1.1 Projektin lähtökohta ja tavoitteet

Kansainvälistyminen koskettaa yhä enenevässä määrin kaikkia. Yritysten, julkisen hallinnon, tiedemaailman, oppilaitosten ja kulttuurin kansainväliset kontaktit ovat tänään arkipäivää. Turussa asuvan ulkomaalaistaustaisen väestön määrä on lisääntynyt huomasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Nämä ovat haasteita, joihin Turun kaupunkikin joutuu vastaamaan toiminnassaan. Kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 6.5.2002 Turun kaupungin kansainvälistymisstrategian vuoteen 2004.

Tarkastuslautakunnan työkauden 2002 - 2003 työohjelmaan sisällytettiin neljä arviointiprojektia, joista yhden aiheena on ollut kaupungin kansainvälistymisstrategian toimeenpano ja seuranta. Projektin tavoitteena on ollut arvioida, miten Turun kaupunginvaltuuston hyväksymän kansainvälistymisstrategian toimeenpano on käynnistynyt, mitä päätöksiä ja konkreettisia toimenpiteitä kaupungin hallinto on tähän mennessä tehnyt asian johdosta sekä miten strategian toteutumista seurataan kaupunki- ja hallintokuntatasolla. Käsillä olevassa raportissa kuvataan mainitun arviointiprojektin tuloksia.

1.2 Arvioinnin aikataulu ja resurssit

Arviointiprojekti aloitettiin helmikuussa 2003. Tarkastuslautakunta hyväksyi raportin kokouksessaan 21.1.2004.

Arviointiprojektin työtä on ohjannut tarkastuslautakunnan nimeämä ohjausryhmä ja raportin on laatinut revisiotoimisto. Projektin ohjausryhmään kuuluivat lautakunnan puheenjohtaja Annina Lehtiö-Vainio sekä jäsenet Heikki Korhonen ja Tommi Ruuth. Ohjausryhmän työskentelyyn osallistuivat revisiotoimistosta kaupunginrevisori Pirjo Hakanpää kevään 2003 aikana, vs. kaupunginrevisori Kari Koivuluhta joulukuusta 2003 alkaen ja tarkastuspäällikkö Pertti Korhonen, joka toimi ohjausryhmän valmistelijana.

1.3 Arvioinnin kohdentaminen sekä käytetty aineisto ja menetelmät

Työnsä kuluessa projektiryhmä

- selvitti kansainvälistymisstrategian johdosta keskushallinnossa tehtyjä toimenpiteitä
- selvitti asiakirjoihin perustuen strategian johdosta hallintokunnissa tehtyjä toimenpiteitä
- selvitti, miten kansainvälistymisstrategia näkyy kaupungin talousarviossa ja -suunnitelmassa sekä hallintokuntien strategioissa ja suunnitelmissa
- arvioi kansainvälistymisstrategian nivoutumista Turku-strategiaan
- tutustui asiaan liittyvään muuhun kirjalliseen materiaaliin

Arvioinnin perustaksi on haastateltu kaupungin johtoa ja viranhaltijoita. Ohjausryhmä on haastatellut tai kuullut seuraavia henkilöitä:

- kaupunginjohtaja Armas Lahoniitty
- apulaiskaupunginjohtaja Kaija Hartiala
- yhteysjohtaja Mikko Lohikoski
- kansainvälisten asioiden koordinaattori Mika Akkanen
- Brysselin Eurooppa-toimiston päällikkö Krista Taipale-Salminen
- elinkeinojohtaja Ilpo Siro
- maahanmuuttajakoordinaattori Regina Ruohonen

Raportissa käsitellään aluksi kansainvälistymisstrategian valmistelua ja sisältöä. Sitten tarkastellaan, miten strategia näkyy kaupungin ja hallintokuntien strategioissa ja suunnitelmissa sekä miten strategian toimeenpano ja seuranta on järjestetty. Tämän jälkeen esiin on nostettu muutama teema, jotka ovat jääneet strategiassa vähäiselle huomiolle tai joihin olisi syytä muuten kiinnittää huomiota. Nämä asiat liittyvät maahanmuuttajien kotouttamiseen sekä ulkomaalaisväestön ja yritysten tarvitsemiin palveluihin. Brysselin toimisto on mukana raportissa erityisen roolinsa takia, joka sillä on kansainvälisten asioiden hoidossa.

2 Kansainvälistymisstrategian valmistelu ja sisältö

Kaupunginhallitus päätti vuonna 2001, että kansainvälistymisstrategian tulee olla valmiina kyseisen vuoden loppuun mennessä. Käytännössä strategian työstämiselle annettiin aikaa vain 2-3 kuukautta, joten aikaa kovin perusteelliseen valmisteluun ei ollut. Työtä johti kaupunginjohtajan vetämä työryhmä ja käytännön valmistelun teki yhteysjohtaja Mikko Lohikoski. Heidän lisäksi työryhmään kuuluivat ympäristötoimenjohtaja Mikko Jokinen, kaupunkipoliittinen sihteeri Lasse Hallamurto, matkailujohtaja Anne Niemi, elinkeinojohtaja Ilpo Siro (kansainvälisten yhteyksien päällikkö Kirsti Virtanen) sekä sihteerinä Stig Blomqvist. Lisäksi työryhmään oli kutsuttu Turun yliopiston viestintäpäällikkö Maija Palonheimo. Yhteysjohtajan mukaan strategialuonnokset lähetettiin virastopäälliköille kommentoitaviksi. Myös noin kahdeltakymmeneltä yhteistyötaholta pyydettiin lausunnot. Kommentteja saatiin paljon. Strategialuonnos esiteltiin kaupunginhallituksen iltakoulussa ja sen jälkeen kaupunginhallituksessa. Valtuustossa käytiin ennen varsinaista käsittelyä lähetekeskustelu. Edellä selostettu käsittelytapa pitkitti kuitenkin valmistelua niin, että annettua määräaikaa ei pystytty noudattamaan, vaan kaupunginvaltuusto hyväksyi kansainvälistymisstrategian vasta 6.5.2002. Yhteysjohtaja Lohikosken mukaan käsittelyn pitkittyminen paransi tässä tapauksessa kuitenkin lopputulosta. Hän toisaalta totesi, että jos aikaa olisi annettu alun perin enemmän, koko prosessi olisi rakennettu toisella tavalla.

Turun kansainvälistymisstrategian lähtökohtana on Turku-strategia, sen toiminta-ajatus, visio ja strategiset painopisteet. Strategian tavoitteiksi on asetettu

- arvioida Turun kansainvälistä toimintaympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia
- määritellä kaupungin kansainvälisen aseman ja toiminnan keskeiset piirteet

- tunnistaa kansainvälistymisen kannalta keskeiset toiminta-alueet sekä määrittää alueittaiset linjaukset ja painopisteet
- tehostaa kaupunkimarkkinointia sekä kaupungin osaamisen vientiä
- parantaa kaupungin ja seutukunnan kansainvälisiä valmiuksia

Strategian alkuosassa on käsitelty globalisaation haastetta sekä analysoitu kaupungin kansainvälistä asemaa ja nykyistä toimintaympäristöä. Tästä lähtökohdasta on arvioitu nykyisten kansainvälisten yhteyksien tarkoituksenmukaisuutta, merkitystä ja painoarvoa Turku-strategian toteutumisessa sekä määritetty tulevaisuuden painopistealueet. Strategiassa on tehty esitykset toiminnan tehostamisesta sekä eri toiminnallisilla että maantieteellisillä alueilla. Nämä toimenpide-esitykset on viety käytännön tasolle asti. Strategiassa on kaikkiaan 75 yksityiskohtaista toimenpide-esitystä siitä, miten sen eri osa-alueita viedään käytäntöön. Kansainvälistymisstrategian tavoitteena on ollut aikaansaada Turku-strategiaa tukevaa koordinaatiota ja synergiaetuja sekä kiinnittää huomiota verkostoyhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa.

Kansainvälistymisstrategia sivuaa niukasti kansainvälistymisen jokapäiväisiä ilmentymiä ruohonjuuritasolla. Esimerkiksi monikulttuurisuuteen ja maahanmuuttajiin liittyviä asioita ei käsitellä kovinkaan laajasti strategiassa. Rajaus johtui yhteysjohtaja Lohikosken mukaan pitkälti myös annetun aikataulun kireydestä. Toisaalta strategiaa valmisteleavassa projektiryhmässä ei ollut opetus-, sosiaali-, terveys- eikä kulttuuritoimen edustajia. Tämä saattoi osaltaan myös johtaa siihen, että näiden sektoreiden kansainvälistymiseen liittyvät ongelmat ja haasteet eivät juurikaan näy strategian sisällössä kulttuuritointa lukuun ottamatta.

3 Kansainvälistyminen kaupungin ja hallintokuntien strategioissa ja suunnitelmissa

Hallintokunnilla on monenlaista kansainvälistä kanssakäymistä ja toimintaa. Tämä ei kuitenkaan juuri näy hallintokuntien omissa strategioissa. Kansainvälistymiseen liittyvistä asioista niissä ei juurikaan kerrota. Toisaalta pitää muistaa, että kaupungin kansainvälistymisstrategiakkin on suhteellisen tuore asiakirja. Poikkihallinnollisten strategioiden suhde hallintokuntien omiin strategioihin näyttää olevan yleisempikin ongelma, mikä tuli esiin haastatteluissa. Pitäisi pohtia, miten esimerkiksi kansainvälistymisstrategiaan sisältyvien asioiden tulisi näkyä hallintokuntien strategioissa, suunnitelmissa ja toiminnassa.

Talousarvion määrärahoissa kansainvälinen toiminta näkyy osittain hankkeille ym. kohdistettuina määrärahoina. Pääosin sitä ei kuitenkaan voida erottaa muusta toiminnasta, vaan kansainvälisyyteen liittyvät menot hajoavat eri tileille. Esimerkiksi palkka- ja tietoliikennekuluista ei yleensä tiedetä, paljonko niistä suuntautuu kansainväliseen toimintaan ja paljonko muuhun. Rajanveto kansainvälisen ja ei-kansainvälisen toiminnan välillä on myös vaikeaa, koska kansainvälistyminen koskettaa suurta osaa toiminnasta ja on monille erottamaton osa päivittäistä työtä.

Kaupungin vuosien 2003 ja 2004 talousarvioiden tuloskorteissa tai muissa sanallisissa osioissa kansainvälistymiseen liittyvät asiat eivät juurikaan nouse esiin. Vuoden 2004 talousarvion perusteluosassa kansainvälistä toimintaa ovat käsitelleet ammattikorkeakoulu ja kaupunginhallitus/kaupunginkanslia sekä jossain määrin TAD Centre. Kaiken kaikkiaan kansainväliset asiat saavat edelleen vähän huomiota toiminnan ja talouden suunnitteluasiakirjoissa ja raporteissa. Voisi ajatella, että esimerkiksi kansainvälistymisstrategiassa olleet toimenpide-esitykset sopisivat luontevasti toimenpiteestä vastuussa olevan hallintokunnan tuloskorttiin tai talousarvioehdotuksen perusteluosaan taikka toimielimen hyväksymään käyttösuunnitelmaan riippuen siitä, mikä painoarvo toimenpiteillä on hallintokunnan toiminnassa.

4 Kansainvälistymisstrategian toteuttaminen

4.1 Vastuut, keskushallinnon ja hallintokuntien rooli

Kansainvälistymisstrategiassa todetaan, että kansainvälinen toiminta tapahtuu pääsääntöisesti hallintokunnissa niiden perustehtävään suhteutetulla tavalla ja osana niiden omaa toiminnallista ja taloudellista suunnittelua. Edelleen todetaan, että viestintäkeskus tukee ja koordinoi tätä työtä käyttäen hyväkseen hallintokuntiin nimettäviä yhteyshenkilöitä.

Strategiaan sisältyviä toimenpide-esityksiä ei ole siinä erikseen vastuutettu hallintokunnille, vaan niitä on käsitelty ainoastaan koko kaupungin tasolla. Strategiaan sisältyy liite kansainvälisen toiminnan sisäisestä koordinoinnista. Siinä määritellään vastuut yleisellä tasolla menemättä yksityiskohtaisiin toimenpiteisiin. Sen mukaan kansainvälistä toimintaa johtaa kaupunginjohtaja ja hänellä on asiantuntijatoimijana viestintäkeskus, jonka johtajana toimii yhteysjohtaja. Viestintäkeskuksen tehtävänä on tuottaa asiantuntijapalveluja kaupungin johdolle ja hallintokunnille. Se myös arvioi hallintokuntien kansainvälistä kanssakäymistä kaupungin asettamista painopisteistä käsin sekä samalla koordinoi koko kaupungin kansainvälistä toimintaa. Lisäksi viestintäkeskus on käytännön toimija koko kaupunkia koskevissa kansainvälisissä asioissa. Hallintokunnat perustavat toimintansa Turku-strategian kansainväliseen näkökulmaan ja oman strategiansa painopisteisiin. Virastot ovat käytännön toimijoita oman toimialansa kansainvälisessä kanssakäymisessä ja niiden tehtäviin kuuluu hoitaa kaupungin käytännön kansainvälisiä asioita **sovitulla tavalla**.

Strategiaan liittyvän kansainvälisen toiminnan sisäistä koordinointia koskevan liitteen mukaan vastuuttaminen tarkoittaa yhteistä sopimista. Virastopäälliköt **sopivat** yleisistä toimintalinjoista kaupungin johdon kanssa. Tämä on delegoinnin ensimmäinen taso. Toisella tasolla toimivat viestintäkeskuksen kanssa virastojen kansainvälisestä toiminnasta vastaavat henkilöt. Vuoden aikana tapahtuvien kokoontumisten tarkoituksena on konkretisoida ja arvioida kansainvälisen toiminnan suunnitelmien toteutumista sekä sovittujen delegointien että oman hallintokunnan osalta. Vuoden 2003 aikana yhteyshenkilöt ovat kokoontuneet kerran. Muutoin viestintä on tapahtunut sähköpostin välityksellä.

Vaikka kansainvälistymisstrategiaan sisältyviä toimenpide-esityksiä ei ole siinä vastuutettu eri toimijoille, on vastuu annettu käytännössä yleensä jollekin hallintokunnalle tai viestintäkeskukselle riippuen asian luonteesta. Toimenpiteitä ei kuitenkaan ole sisällytetty hallintokuntien tuloskortteihin tai muihin suunnitteluasiakirjoihin. Kansainvälistymisstrategian kohtaan 5.2, joka käsittelee kansainvälistymisen osaamiselle ja organisoitumiselle asettamia haasteita on kyllä kirjattu kaksi edellä olevaan liittyvää toimenpideesitystä. Toisen mukaan selkeytetään kansainväliseen kanssakäymiseen liittyvien asioiden valmistelua, koordinointia ja käytännön vastuutusta kaupungin virkamies- ja päätöksenteko-organisaatiossa sekä luodaan vastuuhenkilöiden verkosto. Toisessa todetaan, että rohkaistaan hallintokuntia kaikilla tasoilla aktiiviseen kansainväliseen toimintaan osana niiden kokonaisvaltaista toimintasuunnitelmaa. Toimenpiteiden vastuuttamisesta olisi ollut syytä tehdä erillinen päätös, joka olisi sisältänyt aikataulun ja arviointimittarit. Vertailun vuoksi voi todeta, että kaupungin kotouttamisohjelman toteuttamiseen liittyvien monikulttuuristen työryhmien toimenpide-ehdotukset sisälsivät eri toimijoiden vastuut ja aikataulut toimenpiteille. Sen lisäksi kotouttamisohjelman toteuttamisen keskeiset kehittämisalueet ja niiden päävastuutahot vietiin kaupunginhallituksen hyväksyttäväksi. Toisena esimerkkinä voi mainita Turun elinkeinostrategian 2002 - 2004, jonka strategiset painopisteet on konkretisoitu määrittelemällä niiden tavoitetila, keinot, mittarit ja vastuutahot. Samantapainen lähestymistapa olisi varmaan järkevöittänyt kansainvälistymisstrategian sisältämien toimenpiteiden toteuttamista.

4.2 Aikataulut ja toimeenpano

Kansainvälistymisstrategia ei pääsääntöisesti sisällä aikatauluja siinä esitetyille toimenpiteille, ellei aikatauluna pidetä sitä, että kysymyksessä on kansainvälistymisstrategia vuoteen 2004, jolloin kyseisen vuoden loppua voitaisiin pitää toimenpiteiden toteuttamisen takarajana. Valtaosa strategian sisältämistä toimenpiteistä on toisaalta jatkuvaa toimintaa ja jatkuu myös seuraavalla strategiakaudella. Osa toimenpiteistä on kuitenkin sellaisia, että ne olisi voitu aikatauluttaa. Myös jatkuvalla toiminnalla olisi hyvä määritellä konkreettisia välitavoitteita ja -aikatauluja.

Kaupungin tasapainotetussa tuloskortissa todetaan, että strategiset kansainväliset hankkeet on määritelty, resursoitu ja niiden tavoitteet asetettu vuonna 2003. Kansainvälisten asioiden koordinaattorilta saadun tiedon mukaan asiasta ei ole kirjallista päätöstä, mutta kaupunginjohtaja ja yhteysjohtaja ovat keskustelujensa pohjalta päätyneet siihen, että tärkeimmät kansainväliset hankkeet ovat

- 1) Edunvalvonta, tavoitteena mahdollisimman positiivinen lopputulema Turun kannalta
  - TEN-liikenneverkot
  - rakennerahastot ja kaupunkipolitiikka
- 2) Aktiivisuus kaupunkiverkostoissa (UBC, Eurocities), Turun osallistuminen komissio- ym. työskentelyyn ja tätä kautta osaamisen kehittäminen ja uusien toimintamallien omaksuminen organisaatioomme (hallintokunnat koostuvat)

- 3) Kahdenkeskisten suhteiden kehittäminen eri toimialoilla
- Pietari, korkeakoulusuhteiden kehittäminen, E-18-tie ja lento-reitti, liikesuhteiden kehittäminen
  - Tukholma, toimintasuunnitelman luonti yhteistyölle 2004-2006

Osa kansainvälistymisstrategian sisältämistä toimenpiteistä on jo toteutunut ja osaa työstetään parhaillaan. Kansainvälisten asioiden koordinaattorin arvi-
on mukaan strategian toteutuksessa on onnistuttu kohtalaisen hyvin, ja hän uskoo, että vuoden 2004 lopussa voidaan pääosa toimenpiteistä todeta suori-
tetuksi. Asetettujen välitavoitteiden puuttuessa ei voida kuitenkaan sanoa mitään varmaa siitä, ollaanko aikataulussa vai ei.

4.3 Seuranta

Kansainvälistymisstrategiassa todetaan, että sen seuranta varten laaditaan erilliset mittarit ja että raportointi tapahtuu säännönmukaisesti kaupungin-
hallituksen päättämällä tavalla. Mittareita ei ole toistaiseksi määritelty. Kau-
punginjohtajan mukaan kaupunginhallitus on päättänyt seurata strategian
toteutumista kaupungin toiminnan normaalin seurannan raportoinnin puit-
teissa.

Kansainvälisen toiminnan sisäistä koordinoitua koskevassa liitteessä tode-
taan, että vuoden aikana säännöllisesti tapahtuvien kokoontumisten tarkoi-
tuksena on konkretisoida ja arvioida kansainvälisen toiminnan suunnitelmien
toteutumista. Kaupungin kansainvälisten asioiden koordinaattori kertoo pyr-
kineensä huolehtimaan, että kansainvälistymisstrategiaa noudatetaan hyvin-
kin tarkoin eli siinä mainittuja asioita toteutetaan ja uusia esiin tulevia arvi-
oidaan aina sen kautta. Hänen tavoitteenaan on myös kerätä tammikuussa
2004 kansainvälisten asioiden sidosryhmätiimiltä yhteenveto vuoden 2003
kansainvälisestä toiminnasta ja tehdä siitä arvio. Tämä tulee olemaan en-
simmäinen kirjallinen yhteenveto strategian toteutumisesta.

Kansainvälistymisstrategian hyväksymisen yhteydessä otettiin käyttöön ra-
portointimalli, jonka mukaan jokaisesta ulkomaanmatkasta ja kansainväli-
seen konferenssiin osallistumisesta tulee laatia matkaraportti. Raporteista
toimitetaan kopio viestintäkeskukseen, joka julkaisee ne kaupungin in-
tranetissä. Tällä tavalla kaikki kiinnostuneet tahot saavat tarpeellista ja ajan-
kohtaista tietoa toimintaansa.

5 Turun väestön kansainvälistyminen

5.1 Maahanmuuttajien kotouttaminen

Nopeasti lisääntynyt maahanmuuttajien määrä on yksi keskeinen osa kan-
sainvälistymistä. Esimerkiksi Turussa asuvien ulkomaisten kansalaisten mää-
rä lähes seitsenkertaistui ajanjaksolla 1990 - 2002. Maahanmuuttaja on
yleiskäsite, jolla tarkoitetaan kansalaisuudesta riippumatta kaikkia maahan

muuttaneita henkilöitä, olivatpa he pakolaisia, paluumuuttajia, siirtolaisia tai turvapaikanhakijoita.

Maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annettu laki tuli voimaan 1.5.1999. Lain mukaan kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen. Kotouttamisella puolestaan tarkoitetaan viranomaisten järjestämiä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja voimavaroja. Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisesta. Lain mukaan kunta laatii kotouttamisohjelman yhteistyössä työvoimaviranomaisten ja muiden viranomaisten sekä kansaneläkelaitoksen kanssa. Ohjelma sisältää suunnitelman tavoitteista, toimenpiteistä, voimavaroista sekä yhteistyöstä maahanmuuttajien kotouttamisessa.

Kaupunginhallitus hyväksyi 19.11.2001 lopullisesti tarkistetun Turun kaupungin maahanmuuttajien kotouttamisohjelman ja päätti samalla ohjelman konkretisointiin liittyvistä käytännön toimenpiteistä. Kaupunginhallitus päätti, että eri hallintokuntien tulee laatia vuosittain talousarvion laatimisen yhteydessä konkreettinen toimenpidesuunnitelma maahanmuuttajien kotouttamiseksi. Hallintokuntia pyydettiin ensimmäistä kertaa sisällyttämään vuoden 2004 talousarvioehdotukseensa maahanmuuttajien kotouttamisohjelman edellyttämät toimenpiteet. Hallintokuntiin on myös nimetty maahanmuuttajayhdyshenkilöt.

Kaupunginhallitus perusti 5.8.2002 neljä monikulttuurista työryhmää liittyen Turun kaupungin kotouttamisohjelmaan. Työryhmien raportit valmistuivat 30.9.2003 laajan ja monipuolisen valmistelun tuloksena. Työryhmissä oli kaupungin eri virastojen ja laitosten edustus, joka vaihteli työryhmän aiheen mukaan. Maahanmuuttajat ja heidän edustajansa olivat hyvin edustettuina työryhmissä. Myös ulkopuolisia yhteistyötahoja oli työssä mukana joko työryhmissä tai siten, että heitä kuultiin valmistelun aikana. Työryhmien aiheet olivat seuraavat:

- Maahanmuuttajalapset ja nuoret
- Työikäisten maahanmuuttajien koulutus ja työllistyminen
- Maahanmuuttajien asuminen
- Tiedotus

Työryhmät paneutuivat aiheisiinsa syvällisesti ja päätyivät loppuraportteissaan yksityiskohtaisiin toimenpide-ehdotuksiin, joissa on myös osoitettu vastuutahot kullekin toimenpiteelle. Raportit tarjoavat hyvän pohjan jatkotyölle.

Turun kaupungilla ei ole erillistä valtuuston vahvistamaa maahanmuuttajapolitiikkaa. Kansainvälistymisstrategia tai muutkaan vahvistetut strategiat eivät määrittele, millaista politiikkaa Turku noudattaa maahanmuuttajiin nähden. Kansainvälistymisstrategiassa todetaan, että Turun kaupungin tulisi laatia itselleen oma **muukalaisuuden kohtaamisen strategia**. Valtakunnan tasolla maan hallitus on käynnistänyt uuden maahanmuuttopoliittisen ohjelman valmistelun. Hallituksen tavoitteena on laatia kokonaisvaltainen ohjelma, jossa määritellään sekä työvoiman maahanmuuttoa että pakolaispolitiikka.

kaa koskevat uudet linjaukset. Työvoiman kansainvälinen liikkuvuus pakottaa Suomen muuttamaan työvoimapolitiikkaa koskevaa lainsäädäntöä ja sopimusten ehtoja.

5.2 Ulkomaalaisväestön tarvitsemat palvelut

Edellä mainitut monikulttuuristen työryhmien loppuraportit keskittyivät käsittelemään ennen kaikkea pakolaisina tai turvapaikanhakijoina maahan tulleita henkilöitä, jotka pääsääntöisesti jäävät Suomeen pitkäksi aikaa, osa pysyvästi. Heidän kohdallaan keskeinen kysymys on integroituminen suomalaisen yhteiskuntaan. Tähän liittyvät keskeisesti raporteissa käsitellyt aiheet kielen oppimisesta, työllistymisestä, asumisesta, oman kulttuurin säilymisestä ja syrjäytymisestä.

Toisen ulkomaalaisten ryhmän muodostavat ne henkilöt, jotka tulevat töihin Suomeen johonkin kansainväliseen yritykseen, oppilaitokseen tai vastaavaan. Heidän tarkoituksenaan ei useinkaan ole jäädä pysyvästi maahan, vaan he tulevat muutamaksi vuodeksi ja odottavat, että heille ja heidän perheilleen pystytään tarjoamaan korkeat kansainvälisen tason palvelut liittyen asumiseen, harrastuksiin, terveydenhuoltoon, liikenneyhteyksiin ja lasten koulunkäyntiin. Kansainvälisen koulun perustaminen Turkuun oli iso edistysaskel tällä saralla, koska lasten koulunkäyntimahdollisuudet ovat usein kynnyskysymys pätevän ulkomaisen työvoiman saannille. Muutoin tämän ryhmän tarvitsemiin palveluihin ei ole kaupungin taholta kiinnitetty erityistä huomiota. Käytännön järjestelyt ovat pitkälti työvoimaa rekrytoivan yrityksen tai laitoksen ja asianomaisen henkilön oman aktiivisuuden varassa.

6 Yritysten tarpeiden huomioiminen

Yritykset ovat avainasemassa maahanmuuttajaväestön työllistymisessä. Työllistymisessä on monia esteitä, joista suurin lienee puutteellinen suomenkielen taito. Toisaalta esteenä saattaa olla myös yksittäisen työnantajan puutteelliset tiedot, joskus jopa ennakkoluulot, maahanmuuttajista ja heidän tiedoistaan ja taidoistaan. Kaupungin pitäisi yhdessä työvoimaviranomaisten kanssa antaa työnantajille kaikki mahdollinen tuki ja tieto, joka edistäisi maahanmuuttajien työllistymistä.

Sellaisilla yrityksillä, jotka palkkaavat ulkomaalaisia erityisosaajia palvelukseensa, on vastuu näiden työntekijöiden ja heidän perheidensä asettautumisesta ja viihtymisestä täällä. Niiden täytyy järjestää työluvut, asunnot, muutot, lasten sijoittuminen kouluun, terveydenhuolto ym. tai ainakin avustaa työntekijää näiden asioiden järjestämisessä. Turun kaupunki voisi olla aloitteellinen ja selvittää, mitä odotuksia yrityksillä on tässä suhteessa ja pitäisikö kaupungilla olla jokin rooli tällaisten palvelujen järjestämisessä. Haastatte- luissa saatujen tietojen mukaan tämäntapaista palvelua ei ole järjestetty keskitetysti kaupungin eikä minkään muunkaan viranomaisen toimesta.

On ilmeistä, että muualta tänne tulevat yritykset kohtaavat samanlaisia ongelmia tänne sijoittuvan henkilökuntansa suhteen. Tämän lisäksi ne joutuvat

ratkomaan yrityksen muuttoon ja perustamiseen liittyviä kysymyksiä. Avun tarjoaminen maahantuloa suunnitteleville yrityksille voi olla ratkaisevaa sijoittuspäätöksen tekemisessä tietyn paikkakunnan hyväksi.

Yritykset ratkaisevat investointinsa ja sijoittumisensa omista lähtökohdistaan käsin. Yritysten vientiponnistelujen tukemiseen on olemassa omat organisaationsa. Voidaan silti pohtia, olisiko kaupungin mahdollista jotenkin tukea etenkin alueellaan toimivien pienyritysten kansainvälistymisponnistuksia jakamalla niille tietoa ja vahvistamalla niiden osaamista näissä asioissa.

Haastatteluissa tuli ilmi, että kaupunki ei ole tehnyt selvityksiä siitä, millaisia odotuksia yrityksillä on kaupungilta liittyen ulkomaisen työvoiman rekrytointiin ja palvelujen järjestämiseen tälle ryhmälle. Ei tarkalleen tiedetä, mitkä olisivat ne palvelut, joissa kaupunki voisi tukea näitä yrityksiä. Kyseen voi tulla englannin- ja muunkielisen materiaalin tuottaminen kaupungin palveluista, tiedon jakaminen ulkomaalaisille perustetusta infopisteestä tai jotain muuta vastaavaa. Tämä on kuitenkin asia, jota olisi syytä tarkemmin selvittää.

7 Brysselin Eurooppa-toimisto kansainvälistymisstrategian toteuttamisessa

Turun kaupungilla ja Varsinais-Suomen liitolla on Brysselissä yhteinen edunvalvontatoimisto, jonka päällikkönä on tällä hetkellä Krista Taipale-Salminen. Kustannukset on jaettu siten, että Varsinais-Suomen liitto maksaa kolmanneksen ja kaupunki loput. Kaupunki toivoo Turun yliopistojen myös osallistuvan Eurooppa-toimiston toimintaan. Brysselissä on tuhansia vastaavanlaista edunvalvontaa hoitavia toimijoita, joista 250-300 on alueellisia toimistoja. Suomella on kahdeksan aluetoimistoa. Ainoastaan kahdella maakunnalla ei ole edustajaa Brysselissä.

Eurooppa-toimiston työ käynnistyi 1998, ja sen ensimmäinen vetäjä toimi yrittäjöpohjalta. Hänen siirryttyään muihin tehtäviin vuonna 2001 oli toimisto ilman vakituista miehitystä vuoden verran. Nykyinen vetäjä palkattiin vuonna 2002 kahdeksi vuodeksi. Hänen lisäksi toimistossa on vaihtuva harjoittelija. Pitkästä toimintatausta johtuen toimiston työ jouduttiin käynnistämään uudelleen ja verkostot piti luoda uudestaan. Onkin tärkeää jatkossa turvata toimiston työn jatkuvuus pitkäjänteisesti.

Toimiston toiminnalle on määritelty painopisteet Turun strategioista käsin. Niiden mukaan yksi tärkeimmistä tehtävistä on rakennerahastouudistuksen seuraaminen. Uusien jäsenmaiden liittyminen unioniin aiheuttaa muutoksia myös Suomen asemaan ja mahdollisuuksiin saada tukea rakennerahastoista. Ongelmana on saada jotain tukea Turun kaltaiselle suhteellisen vauraalle alueelle. Euroopan komissio on tärkeä taho, kun pyritään vaikuttamaan tuleviin päätöksiin tältä osin.

Eurooppa-toimiston tehtävänä on ajankohtaisen tiedon tuottaminen suoraan Brysselistä. Toimisto käy läpi informaatiota ja tuottaa kohdistetusti tiedotuspalveluja suoraan hallintokunnille. Spesifisen tiedon lisäksi toimintaan kuu-

luu yleistiedotus sähköpostilistan välityksellä, esimerkiksi rahoitushauista. Myös partnerien haku erilaisiin hankkeisiin on keskeisellä sijalla toimiston työssä. Merkittävä osa Turun kaupungin kansainvälistä toimintaa toteutuukin EU-hankkeisiin ja monenkeskisiin kaupunkiverkostoisiin osallistumisen kautta.

Brysselissä sijaitsevan aluetoimistoverkoston käyttöä markkinoinnissa on Krista Taipale-Salmisen mielestä harkittava tarkasti ja se on tehtävä hyvin varovaisesti ja hienovaraisesti. Seminaarit ym. tapahtumat on linkitettävä ajankohtaisiin EU-politiikkoihin ja muihin ajankohtaisiin hankkeisiin ja aiheisiin. Toimisto on jo järjestänyt muutamia onnistuneita seminaareja.

Jatkuvana haasteena on huolehtia siitä, että Eurooppa-toimisto on tiedostettu ja tunnettu kaupungin hallintokunnissa ja että toimiston työ on nivelletty niiden toimintaan. On tärkeää, että yhteistyön kynnyks on matalalla ja että tiedonkulku toimii molemmin puolin. Se edellyttää aktiivisuutta myös hallintokunnilta.

8 Yhteenveto ja suositukset

Tarkastuslautakunnan työkauden 2002 - 2003 työohjelmaansa sisällyttämän arviointiprojektin tavoitteena on ollut arvioida, miten Turun kaupunginvaltuuston hyväksymän kansainvälistymisstrategian toimeenpano on käynnistynyt, mitä päätöksiä ja konkreettisia toimenpiteitä kaupungin hallinto on tehnyt asian johdosta sekä miten strategian toteuttamista seurataan kaupunki- ja hallintokuntatasolla.

Johtopäätöksinään ja suosituksinaan tarkastuslautakunnan ohjausryhmä esittää seuraavaa:

Kansainvälistymisstrategia valmisteltiin lyhyellä aikataululla ja melko kapealla pohjalla. Strategiassa on käsitelty vain suppeasti maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyviä kysymyksiä, samoin kuin ulkomaalaisväestön lisääntymisen ja yritysten kansainvälistymisen aiheuttamia palvelutarpeita.

- Seuraavalla kierroksella strategiaa valmistelewan ryhmän kokoonpanoon ja annettuun aikatauluun tulee kiinnittää huomiota, jotta kansainvälistymisen eri osa-alueet tulisivat strategiassa tasapainoisesti huomioon otetuiksi. Ulkomaalaisväestön ja yritysten kansainvälistymiseen liittyvät tarpeet ja odotukset kaupungilta olisi syytä selvittää, jotta toimenpiteet osattaisiin kohdistaa oikein.

Turun kaupungin kansainvälistymisstrategia vuoteen 2004 on varsin konkreettinen ja käsittelee asioita käytännönläheisesti. Se sisältää suuren joukon selkeitä toimenpide-ehdotuksia, joita ei ole kuitenkaan selkeästi vastuutettu. Strategian toimeenpano on silti monelta osin lähtenyt hyvin liikkeelle. Toisaalta näyttää siltä, että hallintokunnissa se on jäänyt liian irralliseksi normaalista vuosittaisesta toiminnan suunnittelusta.

- **Hallintokuntien tulisi ottaa näkyvämpi rooli oman sektorinsa kansainvälisissä asioissa. Niiden tulisi sisällyttää niille vastuutetut kansainvälistymisstrategiassa olevat toimenpiteet omiin keskeisiin suunnitteluasiakirjoihinsa. Tämä toisi nämä asiat konkreettisemmiksi hallintokunnassa, eivätkä ne jäisi normaalista toiminnasta irrallisiksi.**

Kansainvälistymisstrategian toimeenpanoon liittyvät päätöskäytännöt eivät ole riittävän selkeitä. Tällä hetkellä ei ole aina selvää, onko jostain asiasta päätetty ja kenen toimesta ja onko päätös virallinen. Myös seurantatietoa on vaikea saada, koska seurannan järjestämisestä ei ole selvää päätöstä. Vaikka joustavuudessa on hyvät puolensa, tässä tapauksessa nykyistä muodollisemmat päätöskäytännöt lisäisivät selkeyttä.

- **Kansainvälistymisstrategian toimeenpanoon ja seurantaan liittyvät päätöskäytännöt olisi saatava selkeämmiksi ja näkyvämmiksi. Strategian sisältämät toimenpiteet tulisi joko strategian hyväksymisen yhteydessä tai erikseen vastuuttaa ja aikatauluttaa sekä päättää seurannasta. Tämä antaisi toteutukseen järkevyyttä ja varmistaisi osaltaan tavoiteltuun lopputulokseen pääsyn.**

Turun kaupungin tarkastuslautakunnan julkaisuja

- 1:2003 Kuntalais-, osallisuus- ja asiakasnäkökulman huomioon ottaminen päätöksenteossa ja palveluiden järjestämisessä
- 2:2003 Arviointikertomus Turun kaupungin taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta vuonna 2002
- 3:2003 Turku-strategiasta opetustoimen strategiaan
- 4:2003 Tuloksellisuuden seuranta kaupungin toimintaorganisaatiossa
- 1:2004 Kaupungin kansainvälistymisstrategia, toimeenpano ja seuranta

Julkaisija: Turun kaupungin revisiotoimisto

Painatus: Turun kaupunginkanslia, painatuspalvelut
Turku 2004